

GESCHIEDKUNDIGE VERENIGING ORANJE-NASSAU

BULLETIN 1 - 2014

Woord van de voorzitter

Geachte leden van de GVON,

Het eerste Bulletin van het jaar, wat altijd weer het begin markeert van een nieuw 'seizoen' vol Oranje-Nassau. Er is weer een aantal interessante evenementen in aantocht, maar ik zal het ditmaal kort houden en daarmee weinig plaats innemen, want het bulletin is behoorlijk gevuld.

De voorjaarslezing is gewijd aan de tentoonstelling 'Willem II - Kunstkoning' in het Dordrechts Museum. Conservator Sander Paarlberg zal ons daar ontvangen en de lezing verzorgen, waarna u samen met hem de tentoonstelling kunt bekijken. Verderop in het Bulletin vindt u hierover alle informatie.

Ook voor de ALV zijn wij op het moment druk bezig met het selecteren van een bijzondere locatie, u hoort daar van ons binnenkort meer over. Noteert u alvast de datum in uw agenda, dat is 14 juni a.s. Uiterlijk 15 april vindt u daarover alle informatie op onze website.

Ons Jaarboek zal ditmaal deels gewijd zijn aan de biografieën over de koningen Willem I, II en III die enkele maanden geleden zijn verschenen. Om alvast een tipje van de sluier op te lichten: Jeroen Koch, de auteur van de biografie van Koning Willem I, zal nader op zijn onderwerp ingaan; en de eminente Duitse historicus prof. Horst Lademacher zal schrijven over het beeld van de Staat der Nederlanden dat uit de drie biografieën oprijst. Geheel volgens de traditie zal het Jaarboek tijdens de ALV worden gepresenteerd.

Tevens vindt u bij dit Bulletin een folder van het boek dat ons lid René Cleverens heeft geschreven over Maria van Pruisen, echtgenote van prins Hendrik der Nederlanden, genaamd 'de zeevaarder'. Dit boek verschijnt 1 mei a.s. Wellicht tot binnenkort, tijdens één van de activiteiten!

Namens het bestuur van de GVON,

Peter van der Ploeg
Voorzitter

Nieuwe aanwinst

Op 30 november 1813 landde Willem Frederik, de latere koning Willem I, op het strand bij Scheveningen. Deze gebeurtenis, die het begin van het Koninkrijk der Nederlanden markeert, werd vorig najaar feestelijk herdacht.

Ter gelegenheid van dit tweede eeuwfeest vervaardigde de beeldend kunstenaar Tineke Nusink (1951) twee kolossale bronzen gietpenningen. Beide penningen vertonen op de voorzijde het portret van de koning-in-spe en op de keerzijde diens landing bij Scheveningen. De eerste penning werd vervaardigd op verzoek van de Nieuwe of Littéraire Sociëteit De Witte te Den Haag (hier afgebeeld) en is uitsluitend voor leden van De Witte te koop. Door beide penningen aan te kopen heet de Geschiedkundige Vereniging haar collectie hedendaagse historische penningen met twee bijzondere exemplaren uit kunnen breiden.

George Sanders.

Algemene Leden Vergadering 2015.

De Algemene Ledenvergadering zal dit jaar worden gehouden op zaterdag 14 juni. De locatie was tijdens de voorbereiding van dit bulletin nog niet bekend, maar belooft een bijzondere te worden. Uiterlijk 15 april hopen wij de exacte locatie op onze website bekend te kunnen maken. Noteert u vast de datum in uw agenda!

Boekbespreking:

De Oranjezaal in Huis ten Bosch. Een zaal uit loutere liefde

We zijn eraan gewend geraakt dat onze nationale kunstschat openbaar toegankelijk zijn. In honderden Nederlandse musea is een groot deel van de collecties permanent te zien. Jaarlijks worden er talloze tijdelijke tentoonstellingen georganiseerd waarin nog meer wordt getoond. Maar hoeveel er ook te zien is, er is één ensemble van schilderijen dat niet openbaar toegankelijk is. Dat is de Oranjezaal in paleis Huis ten Bosch in Den Haag. En laat dat nu net de mooiste groep schilderijen zijn uit de Hollandse Gouden Eeuw. Minstens even mooi en interessant als de hele Eregerij van het Rijksmuseum, inclusief de Nachtwacht.

De decoratie van de Oranjezaal ontstond tussen 1648 en 1652. Zij is een eerbetoon aan de in maart 1647 overleden stadhouder Frederik Hendrik, Prins van Oranje. Zijn weduwe, Amalia van Solms, vatte direct na zijn dood het plan op haar echtgenoot te herdenken met een groots monument. Dat dit monument de vorm kreeg van een zaal met schilderijen heeft te maken met de bouw van Huis ten Bosch, die toen bijna was afgerond. Het 'huys in 't bosch' zoals het paleisje toen werd genoemd, was bedoeld als een klein en intiem zomerverblijf voor Amalia. De grote hal ervan was nog kaal en leek daarom de ideale plaats voor het monument. De architect Jacob van Campen werd aangetrokken om het project te leiden. De dichter Constantijn Huygens, secretaris van de Oranjes, assisteerde hem. Samen bepaalden zij de onderwerpen voor de schilderijen en selecteerden zij de twaalf schilders: zes uit de Noordelijke en zes uit de Zuidelijke Nederlanden. Het waren vooral classicisten.

In de decoratie van de Oranjezaal komen de militaire successen van Frederik Hendrik, zijn halfbroer Maurits en zijn vader Willem I ruim aan bod. Eigenlijk zijn de tientallen monumentale schilderijen in de ruim twintig meter hoge zaal te lezen als één groot verhaal. Een verhaal waarin wordt bezongen hoe de heldendaden van de stadhouders, alle drie prins van Oranje, de Republiek hebben gered van de ondergang. Door

die militaire successen heeft het land zich ook kunnen ontwikkelen tot een economische grootmacht met een geweldige koopvaardijvloot. Naast die lofzang op de daden van de stadhouders vertellen de schilderijen ook een tweede verhaal: dat van geschiedenis van het Huis van Oranje-Nassau.

Het belang van de Oranjezaal als politieke boodschap is wellicht het best te vergelijken met het Stadhuis van Amsterdam, het huidige Paleis op de Dam, dat in dezelfde jaren werd gebouwd door Jacob van Campen. Wie dat ooit heeft bezocht weet dat de decoratie van de centrale Burgerzaal en de gangen eromheen één groot loflied is op de welvaart van de stad, teweeggebracht door het burgerlijk bestuur. In dat opzicht is het Stadhuis de tegenpool van de Oranjezaal, waar alle eer voor de welvaart van het land aan de Oranjes wordt toegeschreven.

Sinds toenmalig koningin Beatrix in 1981 Huis ten Bosch betrok als woonpaleis is de toegang tot de Oranjezaal om begrijpelijke redenen – beveiliging – voorbehouden aan een enkeling. Daarom is 'Een zaal uit loutere liefde' van de hand van kunsthistorici Elmer Kolfin en Margriet van Eikema Hommes op dit moment het beste alternatief voor een bezoek. Het boek profiteert van een uitvoerige restauratie van de zaal die werd uitgevoerd in de jaren 1998-2001. Het beeldmateriaal is subliem, met prachtige overzichtsfoto's en precies de juiste details. In de essays wordt uitvoerig ingegaan op de ontstaansgeschiedenis van de zaal en de historische en symbolische betekenis van het ensemble schilderijen. Het materiaal-technische onderzoek dat Eikema Hommes tijdens de restauratie uitvoerde heeft veel nieuwe inzichten opgeleverd over de werkwijze van de schilders. Ook werd duidelijk dat de zaal eigenlijk één groot geschilderd trompe-l'oeil (een 'oogbedriegertje') is,

waarbij een spel wordt gespeeld met het natuurlijk invallende daglicht én het geschilderde licht. De ondertitel van het boek, 'Een zaal uit loutere liefde', verwijst naar de opstelling van Amalia. Zij was de ontroostbare weduwe en vervult in de Oranjezaal ook die rol. Maar zij was tevens een sterke vrouw die er mede voor heeft gezorgd dat het Huis van Oranje-Nassau een machtsfactor kon blijven in de Republiek. Na de vroegtijdige dood van haar zoon Willem II in 1650 riep de Staten-Generaal het Eerste Stadhoudersloze Tijdperk uit. Men had de Oranjes niet meer nodig. Het zou 22 jaar duren voordat in het Rampjaar 1672 de roep om Oranje weer algemeen klonk en Amalia's kleinzoon Willem III tot stadhouder werd uitgeroepen. Tot dat moment verdedigde Amalia de belangen van de Oranjes. Daarbij had ze twee steuntjes in de rug. Een slimme en diplomatieke secretaris, Constantijn Huygens. En een prachtig 'affiche' haar betoog kracht bijzette, de Oranjezaal.

Margriet van Eikema Hommes & Elmer Kolfin, De Oranjezaal in Huis ten Bosch. Een zaal uit loutere liefde. Waanders Uitgevers, 2013, 288 blz., ISBN 949119657X

Peter van der Ploeg

Uitgelicht. Topstukken uit de collectie tekeningen en aquarellen van de Geschiedkundige Vereniging Oranje Nassau.

Op 15 september 2012 is op Paleis Het Loo de publicatie Uitgelicht. Catalogus van tekeningen, aquarellen en gouaches. De verzameling van de Geschiedkundige Vereniging Oranje-Nassau in Paleis Het Loo Nationaal Museum gepresenteerd. Deze catalogus is samengesteld door Quirine van der Meer Mohr met medewerking van Marieke Spliethoff.

Deze prachtige catalogus is full colour uitgevoerd en alle tekeningen en aquarellen uit onze collectie zijn afgebeeld. Victor de Leeuw heeft vormgeving van de catalogus verzorgd en het boek is gedrukt door drukkerij Lecturis te Eindhoven.

Wie nog geen exemplaar heeft, kan deze catalogus alsnog laten opsturen tegen betaling van €10,- voor porto en administratie. U kunt dit kenbaar maken door middel van het strookje achterin het Bulletin of per email naar info@oranje-nassau.org. In de winkel van Paleis Het Loo kost de catalogus €17,50.

Recent verschenen: De Kasseler Künstlerfamilie Haag.

Van de hand van Jürgen Rascher verscheen onlangs een kloek boek over de kunstenaarsfamilie Haag uit Kassel, waarvan Johann Ernst Antonius Haag (1685-1728) de stamvader is. Leden van deze familie waren o.a. Johann David Christian Haag (1709-1760), die aan het hof van Prins Willem IV heeft gewerkt in Leeuwarden en Den Haag en Tethard Philipp Christian Haag (1737-1812), die aan het hof van Prins Willem V werkzaam was. In onze collectie zijn twee portretten de hand van T.P.C. Haag (de nrs. A 3570 en A 3571). In dit, fraai geïllustreerde boek, waarin van alle kunstenaars oeuvre-catalogi zijn opgenomen, worden ook nakomelingen van J.E.A. Haag behandeld, die niet meer deze achternaam dragen, als A.H. Moolenijzer en verschillende leden van de familie Braakensiek. Hierdoor is het niet alleen in kunsthistorisch maar ook in genealogisch opzicht een interessant boek geworden.

J. Rascher, Die Kasseler Künstlerfamilie Haag. Ein Beitrag zur Kunstgeschichte von Kassel, Den Haag und Bern. Lindau 2013. ISBN 978-3-89870-626-1.

Jim van der Meer Mohr.

